

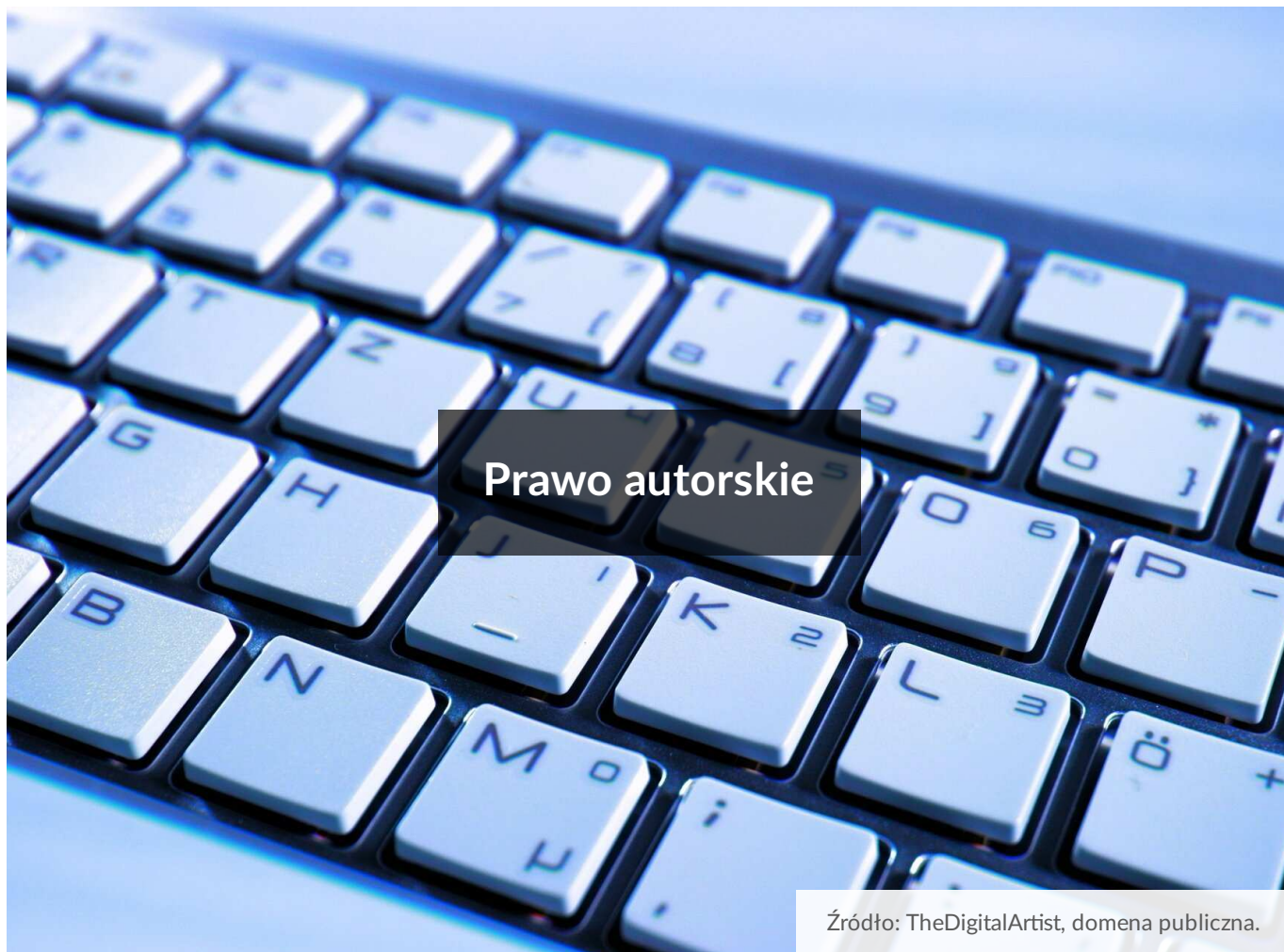
Prawo autorskie

- Wprowadzenie
- Przeczytaj
- Prezentacja multimedialna
- Sprawdź się
- Dla nauczyciela

Bibliografia:

- Źródło: *Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, dostępny w internecie: isap.sejm.gov.pl [dostęp 4.12.2020].

Prawo autorskie

Źródło: TheDigitalArtist, domena publiczna.

Postępujący rozwój technologii jest nieodłącznym elementem rozwoju społeczeństwa. Nie bez przyczyny mówi się, że żyjemy w społeczeństwie informacyjnym.

Przyjmuje się, że w porównaniu do roku 1986, w roku 2011 przeciętny Amerykanin przyswajał pięć razy więcej informacji każdego dnia. Naszą uwagę w każdej chwili zajmuje masa różnych bodźców. Każdego dnia do kin trafiają nowe filmy, kolejni wykonawcy wydają płyty, a świat elektronicznej rozrywki kusi coraz to ciekawszymi (i kosztownymi) tytułami. Chcemy za tym wszystkim nadążyć, wszystko zobaczyć, wszystkiego doświadczyć... Czy to w ogóle możliwe?

Ta klęska urodzaju sprawia, że nie zawsze jesteśmy w stanie pozwolić sobie na zakup wszystkich interesujących nas produktów. Stąd też bierze się pokusa, by może zdobyć coś za darmo, z pominięciem wynagrodzenia twórcy.

Czy prawo autorskie w internecie ma w ogóle rację bytu? Jak ustawodawca chroni twórców przed piractwem?

Twoje cele

- Wyjaśnisz, czym są utwór, cytat, piractwo, licencja.
- Wskażesz różnice między osobistymi, a majątkowymi prawami autorskimi.
- Scharakteryzujesz sytuacje, w których kopiowanie utworów jest legalne.

Przeczytaj

Utwór

Wyjaśnijmy w pierwszej kolejności, czego dotyczy ustawa o prawie autorskim. W jej przypadku przedmiotem chronionym prawnie jest utwór.

” Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych

Art. 1. 1. Przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (utwór).

Źródło: Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, dostępny w internecie: isap.sejm.gov.pl [dostęp 4.12.2020].

Prawo autorskie chroni np. gry komputerowe, dzieła literackie, piosenki, obrazy, instrukcje obsługi maszyn i urządzeń, książki kucharskie. Co istotne, aby utwór mógł podlegać ochronie prawnej, spełnione muszą zostać trzy warunki:

- utwór musi stanowić rezultat pracy twórcy,
- utwór musi mieć indywidualny charakter,
- utwór musi przedstawiać przejaw działalności twórczej.

W ustawie znajdziemy wymieniony w sposób bardzo ogólny katalog utworów, które korzystają z ochrony prawnej. Oprócz nich ustawodawca wskazuje również te „dzieła”, które nie są objęte ochroną.

Źródło: Contentplus.pl Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Zastanów się, czy niedokończony utwór podlega również ochronie prawnej na podstawie ustawy o prawie autorskim?

Czy wykonywanie kserokopii książki to przestępstwo?

Wertując książkę, na pierwszych jej stronach możesz znaleźć ostrzeżenie:

” Wszelkie prawa zastrzeżone. Żadna część tej książki nie może być powielana ani rozpowszechniana za pomocą urządzeń elektronicznych, mechanicznych, nagrywających i innych – bez pisemnej zgody autorów i wydawcy.

Zasadne wydaje się pytanie – czy w momencie kserowania książki popełniamy przestępstwo? Odpowiedź zależy od tego, w jakim celu jest sporządzana kopia.

Dopóki kopiujemy książki tylko na własny użytek, możemy to robić bez żadnych przeszkód. Pod pojęciem „użytek własny” kryje się także przekazywanie pojedynczych kopii egzemplarzy w kręgu osób pozostających w związku osobistym, tj. w stosunku [pokrewieństwa](#), [powinowactwa](#) lub w stosunku towarzyskim. Ustawodawca jednoznacznie zapisał to w art. 23.

Można kopiować utwory na własny użytek, przy czym łącznie spełnione muszą być następujące warunki:

1. utwór musi już być [rozpowszechniony](#);
2. nie można powielać utworu w dużej liczbie – mogą to być tylko pojedyncze egzemplarze;
3. dozwolony użytek dotyczy kręgu osób, które znają się i utrzymują ze sobą bliski kontakt.

Przykładami zachowań sprzecznych z prawem są: sprzedaż skopiowanej książki lub udostępnianie skopiowanego egzemplarza osobie postronnej. Należy zwrócić również uwagę na działalność punktów ksero (często spotykanych np. na uczelniach), które mają własne zbiory książek i na życzenie odpłatnie je kopiują. Czy takie działanie jest zgodne z prawem?

Warto wspomnieć też, że jeśli kopiujemy czyjeś notatki, nie możemy ich rozpowszechniać – chyba że autor dołączy do nich adnotację o tym, że udostępnia je na wolnej licencji.

Pobieranie muzyki, filmów, gier

W przypadku muzyki i filmów sprawa wygląda tak, jak w przypadku książek. Zgodnie z polskim prawem pobranie muzyki, filmu albo e-booka z internetu nie jest przestępstwem, pod warunkiem, że czynimy to na własny użytek.

Wymiana plików w sieciach peer to peer (P2P, np. BitTorrent), polega na tym, że użytkownik, który pobiera dany plik, jednocześnie udostępnia go innym osobom. Samo

pobieranie plików w sieci P2P nie jest przestępstwem. Jest nim z kolei udostępnienie pliku chronionego prawem autorskim innym użytkownikom.

W przypadku oprogramowania (w tym gier) sytuacja wygląda inaczej. Nie ma tutaj zastosowania klauzula „dozwolonego użytku” o czym stanowi art. 77 ustawy o prawie autorskim. Oznacza to, że ściąganie gier komputerowych jest zabronione.

Prawo cytatu

Polskie prawo mówi, że do wykorzystania cudzego utworu potrzebna jest zgoda autora. Jednakże od reguły tej występują pewne wyjątki i do wyjątków tych zaliczyć trzeba prawo cytatu.

Cytat to z jednej strony dosłowne przytoczenie – np. zaprezentowanie fragmentu utworu, który został już rozpowszechniony (przywołanie słów).

Cytat to również parafraza cudzych wypowiedzi.

Wykorzystanie cudzego utworu to jednak sytuacja wyjątkowa i można to czynić wyłącznie w celu:

- analizy krytycznej lub naukowej,
- polemiki,
- wyjaśnienia,
- w celach naukowych.

W sytuacji wykorzystania fragmentu cudzego utworu we własnej pracy należy wyraźnie zaznaczyć granice cytatu, tak, aby oddzielić od siebie utwór cytowany i utwór cytującego. Prócz obowiązku wyodrębnienia cytatu, ustawodawca nakłada na cytującego jeszcze jeden obowiązek:

- wskazanie imienia i nazwiska twórcy cytowanego utworu;

- wskazanie źródła, czyli miejsca, z którego cytujący ściągnął utwór.

W sytuacji wykorzystania cudzego utworu we własnej pracy bez wskazania twórcy cytatu czy też jego źródła, cytujący naraża się na zarzut popełniania plagiatu, którego konsekwencją jest odpowiedzialność karna.

Podział praw autorskich

Prawo autorskie w polskim porządku prawnym ma charakter dualistyczny. Wyróżnić można prawa [osobiste](#) oraz majątkowe.

autorskie prawa osobiste	autorskie prawa majątkowe
bezpośrednio związane z autorem, nie można się ich zrzec	pośrednio związane z autorem
dają prawo do pierwszego rozpowszechnienia utworu (np. wykonanie utworu, udostępnienie w internecie)	autor decyduje, kto i w jaki sposób będzie wykorzystywał utwór; tylko on może rozporządzać dziełem
nigdy nie wygasają	są ograniczone w czasie – do 70 lat od śmierci autora lub od daty rozpowszechnienia utworu
nie można ich nikomu przekazać	mogą być zbyte w formie, np. umowy sprzedaży
dają prawo do rozpoznania autora (utwór, z którego korzystamy trzeba poprawnie oznaczyć nazwiskiem oraz imieniem autora)	twórcy przysługuje wynagrodzenie za korzystanie z dzieła

Słownik

pokrewieństwo

relacja między osobami, które mają wspólnych przodków

powinowactwo

stosunek prawno-rodzinny, który łączy jednego małżonka z członkami rodziny drugiego małżonka

utwór rozpowszechniony

utwór, który za zezwoleniem twórcy został w jakikolwiek sposób udostępniony publicznie

prawo osobiste

niezbywalne prawa człowieka, które związane są z najbliższą z osobą ludzką, np. prawo do życia, prawo do ochrony wizerunku

piractwo komputerowe

działalność sprzeczna z prawem; polega na nielegalnym kopiowaniu i posługiwaniu się własnością intelektualną bez zgody autora

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

Zapoznaj się z prezentacją i wykonaj ćwiczenie.

Szczególne rodzaje licencji

Źródło: Contentplus.pl Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

Ćwiczenie 4

Wskaż, jaki jest podział praw autorskich w polskim porządku prawnym.

Ćwiczenie 5

Wymień cele, w jakich można kopiować cudzy utwór.

Ćwiczenie 6

Ćwiczenie 7

Wymień dzieła, które nie podlegają ochronie na gruncie praw autorskich.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj ćwiczenie.

” Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych

Bez zezwolenia twórcy wolno nieodpłatnie korzystać z już rozpowszechnionego utworu w zakresie własnego użytku osobistego. Przepis ten nie upoważnia do budowania według cudzego utworu architektonicznego i architektoniczno-urbanistycznego oraz do korzystania z elektronicznych baz danych spełniających cechy utworu, chyba że dotyczy to własnego użytku naukowego niezwiązanego z celem zarobkowym.

Źródło: *Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych*, dostępny w internecie: isap.sejm.gov.pl [dostęp 4.12.2020].

Dla nauczyciela

Autor: Damian Stelmach

Przedmiot: Informatyka

Temat: Prawo autorskie

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Cele kształcenia – wymagania ogólne

V. Przestrzeganie prawa i zasad bezpieczeństwa. Respektowanie prywatności informacji i ochrony danych, praw własności intelektualnej, etykiety w komunikacji i norm współżycia społecznego, ocena zagrożeń związanych z technologią i ich uwzględnienie dla bezpieczeństwa swojego i innych.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

V. Przestrzeganie prawa i zasad bezpieczeństwa.

Zakres podstawowy. Uczeń:

1) postępuje zgodnie z zasadami netykiety oraz regulacjami prawnymi dotyczącymi: ochrony danych osobowych, ochrony informacji oraz prawa autorskiego i ochrony własności intelektualnej w dostępie do informacji; jest świadomy konsekwencji łamania tych zasad;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;

- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii.

Cele operacyjne (językiem ucznia):

- Wyjaśnisz, czym są utwór, cytat, piractwo, licencja.
- Wskażesz różnice między osobistymi, a majątkowymi prawami autorskimi.
- Scharakteryzujesz sytuacje, w których kopiowanie utworów jest legalne.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem multimediu i ćwiczeń interaktywnych;
- metody aktywizujące.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;

- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia e-materiał: „Prawo autorskie”. Nauczyciel prosi uczniów o zapoznanie się z treściami w sekcji „Przeczytaj”.

Faza wstępna:

1. Wyświetlenie przez nauczyciela tematu i celów lekcji. Określenie wiążących dla uczniów kryteriów sukcesu.
2. **Rozpoznanie wiedzy uczniów.** Nauczyciel prosi wybranego ucznia lub uczniów o przedstawienie sytuacji problemowej związanej z tematem lekcji.

Faza realizacyjna:

1. **Praca z tekstem.** Uczniowie przystępują do cichego czytania tekstu zawartego w sekcji „Przeczytaj”, jeśli nauczyciel - na podstawie raportu na platformie - uważa, że przygotowanie uczniów jest wystarczające, może pominąć tę czynność.
2. ****Praca z multimedium.**** Nauczyciel wyświetla zawartość sekcji „Multimedium bazowe”. Uczniowie zapoznają się prezentacją. Następnie nauczyciel dzieli klasę na trzy grupy. Każda z grup dyskutuje na zadany temat. Pierwsza – czy zwierzę może być autorem dzieła? Druga – czy komputer może być autorem dzieła? Trzecia – czy memy objęte są ochroną na gruncie prawa autorskiego? Grupy zapisują argumenty za i przeciw.
3. **Ćwiczenie umiejętności.** Liga zadaniowa - uczniowie wykonują indywidualnie na czas ćwiczenia nr 1-8 z sekcji „Sprawdź się”, a następnie omawiają zadania na

forum.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel ponownie wyświetla na tablicy temat i cele lekcji zawarte w sekcji „Wprowadzenie”. W kontekście ich realizacji następuje omówienie ewentualnych problemów z rozwiązaniem ćwiczeń z sekcji „Sprawdź się”.

Praca domowa:

1. Uczniowie wykonują ćwiczenia 1 i 2 z sekcji „Multimediu bazowe”.

Wskazówki metodyczne:

Prezentacja może posłużyć uczniom do przygotowania własnych prezentacji dotyczących tego, w jakich okolicznościach dane licencje są najbardziej korzystne.